”Lärare ska vara lärare”

Skolminister LOTTA EDHOLM vill lätta på lärarnas arbetsbörda, utbilda fler speciallärare, stärka elevhälsan och höja intagningskraven till lärarutbildningen. Men en käpp i hjulen kan bli lärarbristen.

Lotta Edholms starkaste minne från hennes egen skolgång i Västerås handlar om lärarna.

– Jag tror att många minns någon lärare som fick en att bli extra intresserad av ett ämne eller som hjälpte en på traven när man hade sina utmaningar.

För hennes del var det särskilt en historielärare – som lyckades väcka hennes intresse för det förflutnas berättelser.

Men i dag är skolminister Lotta Edholm (L) djupt upptagen av nuet och de problem skolan brottas med.

I två omgångar, sammanlagt tio år, var hon skolborgarråd i Stockholm med ansvar för stadens kommunala skolor. 2020 gick hon vidare för att bland annat ta plats i styrelsen för ett skolbolag. Så efter valet 2022 ringde hennes partiledare Johan Pehrson: Ville hon bli minister?

Hon tänkte efter, tackade ja, lämnade bolagsstyrelsen och sålde sina skolbolagsaktier – och nu kommer hon inruschande i pressrummet hos utbildningsdepartementet på Drottninggatan i Stockholm några minuter före utsatt tid, i tweed, höga stövlar och klirrande armband.

Lotta Edholm vill, som alla skolministrar, förbättra kunskapsresultaten. För att nå dit vill hon bland annat lätta på lärarnas arbetsbörda, utbilda fler speciallärare, stärka elevhälsan och höja intagningskraven till lärarutbildningen. Men en käpp i de hjulen kan bli lärarbristen.

Andelen grundskollärare som har pedagogisk examen har minskat de senaste tio åren. Och Skolverket har beräknat att det kommer att saknas 12 000 lärare och förskollärare år 2035.

Hur ska skolan bli bättre när det saknas lärare?

– Det är ju verkligen en målkonflikt, säger Lotta Edholm. Då får man såklart jobba med olika tidsperspektiv. Vi måste se till att skolan blir bättre nu, men också få fler unga människor att vilja utbilda sig till lärare för att de ska kunna undervisa.

Så vad vill du göra för skolan nu?

– Vi vill bland annat förbättra lärarnas arbetsmiljö. Kraven på till exempel skriftlig uppföljning grundar sig i välmening, att man vill ha koll på saker. Men där finns det mycket att göra för att frigöra lärarna att vara lärare. Vi vill till exempel se över den elevnära dokumentationen.

Individuella utvecklingsplaner?

– Ja, delvis, men också kraven på att man ska kunna visa varför man sätter ett visst betyg. Och det finns uppgifter om att lärare drar sig för att använda åtgärder i klassrummet när barnen stökar, för att man vet att man sedan måste skriva en massa papper om varför man sa åt en elev att lämna klassrummet. Det är verkligen inte bra. Så en av de viktigaste utredningarna vi ska tillsätta handlar om att minska lärarnas administrativa börda.

En utredning som ska tillsättas – det ger ju inte effekt nu?

– Nej, och det kan ju jag som gammal kommunalpolitiker känna en enorm frustration över – utredningstvånget i svensk grundlag går inte att runda, säger Lotta Edholm och häller upp ett glas vatten.

För att avlasta klasslärare och ämneslärare drar hon också i gång en satsning på fler speciallärare. Det ska göras genom att få fler lärare att utbilda sig till speciallärare.

Men att vanliga lärare blir speciallärare löser ju inte lärarbristen?

– Nej, men det blir fler lärare som har stora kunskaper om hur man hjälper de elever som har absolut störst behov av stöd. Det gynnar såklart framför allt eleverna, men det gynnar faktiskt också andra lärare.

För att höja läraryrkets status på lite längre sikt vill Lotta Edholm se högre intagningskrav på lärarutbildningen. Lämplighetsprov har diskuterats, liksom särskild behörighet i vissa ämnen för att komma in på ämneslärarutbildningarna. Men med sådana krav blir det färre studenter och sannolikt färre utbildade lärare – ännu en målkonflikt.

– Så är det ju. Jag tror ändå att det är helt nödvändigt att de som kommer in på lärarutbildningarna har bättre förkunskaper än i dag. Men detta är väldigt svåra avvägningar, det ska man inte sticka under stol med.

Något som också bidrar till belastningen på lärare är att den psykiska ohälsan bland barn fortsätter att öka. Lotta Edholm drar en liten suck innan hon berättar hur hon vill hantera detta.

– Regeringen ger nu ökade bidrag till BUP. Och det är otroligt viktigt, vi har för långa köer till psykiatrin. Men alla barn finns ju i skolan och inom elevhälsan ser vi samma typ av likvärdighetsproblem som inom skolan i stort. Vi behöver en väl utbyggd elevhälsa, så vi ska tillsätta en utredning om det.

Lotta Edholm

Gör: Skolminister (L) sedan hösten 2022.
Född: 1965.
Bakgrund: Fil kand i statsvetenskap. Ordförande i Folkpartiets (numera Liberalernas) ungdomsförbund. Skolborgarråd Stockholm 2006–2014 och 2018–2020.
Bor: Vasastan i Stockholm.
Familj: Sonen Axel, som hon har med exmaken och förre folkpartiledaren Lars Leijonborg.
Förebild: Många, bland dem Cecilia Malmström, liberal politikerkollega.
Läser just nu: *Onda nätters drömmar* av Peter Englund

ed tio år som
olborgarråd
ch en styrelse-
ats i ett skol-
olag i bagaget.
ar nytillträdda
inistern lång
rfarenhet av
kolfrågor.

"Jag tror ändå att det är helt nödvändigt att de som kommer in på lärarutbildningarna har bättre förkunskaper än i dag."

Lotta Edholm betonar att hon vet från sin tid som skolborgarråd att en elevhälsa som fungerar bra kan ha enorm betydelse för kunskapsresultaten.

– När de olika yrkeskategorierna på en skola samverkar kan man nå fantastiska resultat.

Hon vill också se fler särskilda undervisningsgrupper.

– Det finns barn som har oerhört svårt att anpassa sig till den klassrumsmiljö vi har, med väldigt många barn och också ibland ganska stökigt.

Det har under ett antal år varit ett fokus på det som kallas inkludering, alltså att barn med särskilda behov helst ska gå i vanliga klasser, men den inställningen ifrågasätts alltmer.

– Inkludering har enligt min uppfattning ofta inneburit exkludering – det slutar med att ett barn sitter i en korridor med en outbildad elevassistent.

Statliga anslag till fler särskilda undervisningsgrupper är en trolig väg här, säger Lotta Edholm.

Ibland behövs mer. En modell är de skolsociala team som finns på flera håll och som kan finansieras med statsbidrag till huvudmännen. I teamen ingår personal från elevhälsan, till exempel kurator och specialpedagog, som samarbetar med socionomer från socialtjänstens öppenvård. Tillsammans stödjer de både eleven och föräldrarna med fokus på att eleven ska vara i skolan.

– Det handlar om barn som har riktigt stora problem och kanske till exempel är på väg in i kriminalitet. Vi vet att när socialtjänsten samverkar med skolan och finns i skolan, så kan de åstadkomma underverk.

Lotta Edholm hänvisar till Rinkebyskolan, som ligger i ett utsatt område i Stockholms utkant. Där har man med hjälp av sociala team fått en stor grupp elever som ogärna kom till skolan att återvända dit.

Skolministern understryker att en väl fungerande skola är den absolut viktigaste skyddsfaktorn mot att barn och unga hamnar i kriminalitet. De elever som går ut årskurs 9 med behörighet till gymnasiet går det i regel ganska bra för, medan man kan vara bekymrad för dem som går ut utan behörighet, säger hon.

– Därför är det viktigt att skolan får vara skola. Och att socialtjänsten ser hur viktig skolan faktiskt är för barnen. Det har funnits en tendens att socialtjänsten inte riktigt har sett det som sitt uppdrag att se till att barnet kommer till skolan, säger Lotta Edholm med en påtagligt skarpare röst.

Lotta Edholm vill att barn som exempelvis umgås med gängkriminella ska kunna få insatser från socialtjänsten även mot föräldrarnas vilja. Och att det ska kunna hända tidigt. →

Lotta Edholm menar att vi, trots en hel del utmaningar, i grund och botten har ett förnämligt skolsystem i Sverige i dag.

→ Hur kommer det sig att en del föräldrar ibland inte samarbetar? De kanske är rädda. På nätet sprids konspirationsteorier om att svensk socialtjänst grundlöst omhändertar barn, påpekar Lotta Edholm.

Andra kanske inte tycker att de själva har fått chans att komma till sin rätt i det samhälle de lever i. De kan ha svårt att ingjuta hopp i sitt barn om att skolan är vägen framåt mot ett bättre liv. Men Lotta Edholm menar att det är något föräldrar har brottats med sedan 1800-talet.

– Vi hade inte en gratis skola där man fick gratis skolmat. Föräldrar har lyckats under förhållanden som har varit mycket svårare än de förhållanden som barn växer upp i i dag. Det är klart att vi egentligen har ett förnämligt system i Sverige i dag.

”Lärarnas magi – den kan få barn att förstå att det lönar sig att jobba hårt. För det gör det ju verkligen. Det är det som lärare kämpar med varje dag. Och där de också åstadkommer storverk.”

Lotta Edholm ser också skolans inneboende lyskraft, löftet som varje barn ska känna: Skolan kan lyfta mig till att bli något annat än mina föräldrar.

– Det är ju det som är hela skolans magi. Lärarnas magi – den kan få barn att förstå att det lönar sig att jobba hårt. För det gör det ju verkligen. Det är det som lärare kämpar med varje dag. Och där de också åstadkommer storverk.

Lotta Edholm ska vidare. Glöm inte handväskan, påminner pressekreteraren, och ministern snappar åt sig den och rusar. ●